

O`ZBEKISTONDA RAQAMLI IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH YO`LLARI

Murotov Nadir Hojamqulov

Tadqiqotchi TDIU

<https://doi.org/10.5281/zenodo.11037210>

Annotatsiya. O`zbekistonda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish asosiy shartlari va unga ta`sir qilivchi omillar haqida bayon qilingan. Shu bilan birga mamlakatda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishda texnologiya va innovatsiya, tizimlar, qonunlar hamda infratuzilmalarni ahamiyati keltirilgan.

Kalit so`zlar: raqamli iqtisodiyot, texnologiya, blockchain, innovatsiya, ta`lim.

Аннотация. Изложены основные условия развития цифровой экономики в Узбекистане и факторы, влияющие на нее. В то же время подчеркивается важность технологий и инноваций, систем, законов и инфраструктуры для развития цифровой экономики в стране.

Ключевые слова: цифровая экономика, технологии, блокчейн, инновации, образование.

Annotation. The main conditions for the development of the digital economy in Uzbekistan and the factors affecting it are described. At the same time, the importance of technology and innovation, systems, laws and infrastructures in the development of the digital economy in the country is presented.

Keywords: digital economy, technology, blockchain, innovation, education.

Jahon bo'ylab, raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi bilan bir qatorda, ko'p mamlakatlar va sohalarda katta o'zgarishlar sodir bo'lmoqda. Bu o'zgarishlar, ma'lumotlar va kommunikatsiya texnologiyalarining rivojlanishi, internetning keng tarqalgan yashashi, mobil qurilmalar va kommunikatsion texnologiyalarni rivojlanishi, blockchain texnologiyasining yaratilishi va boshqalar kabi muhim innovatsiyalar yuzaga kelishi bilan bog'liq.

Jahon bo'ylab raqamli iqtisodiyot, yangi rivojlanishlar va innovatsiyalar bilan kengaymoqda, bu esa biznes, iqtisodiyot va insoniyatning turmush tarzi uchun yangi imkoniyatlar ochadi. Keyinroq yillarda bu tendensiyalar davom etib, raqamli iqtisodiyotning ko'proq integratsiya bo'lishi va keng doirada rivojlanishi kutilmoqda.

2022-yilda, AQShning yalpi ichki mahsulotini raqamli iqtisodiyot tashkil etgan foizi 8-9% bilan baholangani kuzatish mumkin.¹ Bu raqamli iqtisodiyot tashkil etayotgan yirik sanoatlar, sohalar va sohalarga qarab o'zgartirib turadi. Raqamli savdo, onlayn savdo tizimlari, ma'lumotlar analitikasi, telekommunikatsiya va boshqa sohalar AQShning yalpi ichki mahsulotini tashkil etayotgan raqamli iqtisodiyotni ko'paytirishda muhim ahamiyatga ega.

Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi bilan birga, yengil savdo, xizmatlar, transport, moliya va boshqa sohalar ham o'sadi va ularning raqamli iqtisodiyot tizimiga integratsiyasi oshmoqda. Raqamli iqtisodiyot, yoki "digital economy", ma'lumotlar, texnologiyalar va kommunikatsiya vositalari yordamida amalga oshiriladigan iqtisodiy faoliyatlar va tizimlarni ifodalaydi. Bu, kompyuterlar, internet, smart telefonlar, asboblari, blockchain, big data va boshqa

¹ <https://www.statista.com/outlook>

texnologiyalardan foydalanib, ma'lumotlar va axborotni o'z ichiga olgan texnologik iqtisodiyot tizimini anglatadi.

Raqamli iqtisodiyotda, bizneslar, hukumatlar, va fuqarolar o'rtasidagi moliyaviy muomalalarni, ma'lumot almashish va savdo, tijoratni muvofiqlashtirishning yangi usullari va imkoniyatlarini o'rganib, o'zlarining faoliyatlarini o'rganish, tahlil qilish va boshqarishga qaratilgan holda ma'lumotlardan foydalanishadi.

Bu muhitda ma'lumotlar, kelajakda biznes va hukumatlar uchun strategik resurslardan biri sifatida tan erkak. Raqamli iqtisodiyotning asosiy xususiyatlaridan biri, kengaygan ma'lumotlar to'plamini tahlil qilish va shuni asoslashdir. Bu, marketing, savdo, tijorat, logistika, turizm va boshqa sohalarda innovatsiyalarni oshirishga yordam beradi.

Raqamli iqtisodiyot, inqirozlar va innovatsiyalarning yana bir bosqichi sifatida, barcha iqtisodiy tarmoqlarni o'z ichiga oladi va boshqarishida yaratilgan faollikni oshiradi. Bu, yangi ish joylari va sohalar yaratishga, yirik ma'lumotlarni aniqlash va ularni tahlil qilishga imkoniyat beradi. Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishiga asosiy ko'rsatgich, innovatsiyalar va texnologiyalarning yirik roli, shuningdek, ma'lumotlar bilan yaxshi ishlash va maxfiylikni ta'minlash hamda o'zaro aloqalar va mazkur ovoz beradi.

Mamlakatda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishning asosiy shart va omillar sifatida: axborotlashtirish va davlat boshqaruvi organlari hamda xizmatlarni integratsiyalash hisobiga elektron hukumat konsepsiyalarini tatbiq etish; yangi texnologik mahsulotlarni ishlab chiqarish; internetda autsorsing va boshqalar orqali bandlikning shakllarini targ'ib qilish; ishchi-firilanserlarni faoliyatini rivojlantiruvchi tarmoqlarni yaratish hisoblanadi.

Yuqoridagilar barchasi biznesga ishlab chiqarish va boshqaruvda tovar va elektron xizmatlar integratsiyalanadigan zamonaviy platformalar yordamida xarajatlarni qisqartirishga imkoniyat beradi. Birinchi navbatda bu masala xizmatlar buyurtmasi integratsiyasi, resurslardan birgalikda foydalanish, kontragentlarni tanlash, elektron savdoni yuritish, to'lovlar va boshqalarga tegishlidir.

Mamlakatda raqamli iqtisodiyot rivojlantirishning asosiy yo'nalishlari quyidagilardir:

1. Texnologiyalar va innovatsiyalar: Raqamli iqtisodiyotda, yangiliklar va innovatsiyalar katta ahamiyatga ega. Bunday texnologiyalar, avtomatlashtirish, yig'ilish, ma'lumotlarni tahlil qilish, va boshqa sohalarda foydalaniladi. Innovatsiyalar, yangi mahsulotlar va xizmatlar ishlab chiqarish va mavjud jarayonlarni takomillashtirish uchun asosiy yo'l sifatida ko'rilar edi.

2. Ma'lumotlar va analitika: Ma'lumotlar, raqamli iqtisodiyotda katta ahamiyatga ega. Tahlil qilingan ma'lumotlar, ommaviy so'rovlarni aniqlash, bozorga qaraganda mahsulotlar va xizmatlarni takomillashtirish, marketing strategiyalarini yopish, sifatni yaxshilash, va boshqa jarayonlarda foydalaniladi.

3. Tizimlar va infrastruktura: Raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishda, ta'minot tizimlari, internet ulanishlari, texnologik infratuzilma, va ma'lumotlar bazalari kabi infrastrukturani rivojlantirish katta ahamiyatga ega.

4. Tarif rejaları va qonunlar: Raqamli iqtisodiyotni o'rganish va rivojlantirishda qonunlar va tarif rejaları ham muhim ahamiyatga ega. Bu, foydalanuvchilar va korxonalar uchun ma'lumotlarni himoya qilish, foydalanuvchilar va korxonalar orasidagi aloqalarni tartibga solish, va innovatsiyalar va bozorga kirishni rag'batlantirishda muhimdir.

Bu asosiy yo'nalishlar raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishda muhimdir va ularni samarali boshqarish bo'yicha strategiyalar amalga oshiriladi.

O'zbekistonga raqamli iqtisodiyot dasturini hayotga izchil tatbiq qilish quyidagilarga erishishga imkon beradi:

➤ Yangi texnologiyalar yaratishga halaqit berayotgan huquqiy to'siqlarni yangi normativ-huquqiy baza yaratish yordamida to'liq bartaraf qiladi;

➤ Raqamli iqtisodiyot infratuzilmasini yaratish va rivojlantirish, shu jumladan, tarmoqlar, ma'lumotlarni qayta ishlash markazlari, texnik va dasturiy ta'minotning zamona talablariga mos ravishda rivojlanishiga imkon beradi;

➤ Ta'lim tizimining har tomonlama rivojlanishini va yangilanishini ta'minlaydi;

➤ Mamlakatdagi turli-tuman kompaniyalarning, firmalarning, davlat korxonalarining hamda biznesning rivojlanishiga puxta asos yaratadi;

➤ Raqamli iqtisodiyot sohasida faoliyat ko'rsatadigan tashkilotlar hosil bo'lishiga olib keladi va boshqalar.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Юдина, М.А. Индустрия 4.0: перспективы и вызовы для общества / М.А.Юдина // Государственное управление. Электронный вестник. – 2017. – № 60. – С. 197-215.
2. https://mpr.ub.uni-muenchen.de/116110/1/MPRA_paper_116110.pdf